

Trepitjar el raïm

(ALDC, V, 966. *Trepitjar el raïm*)

L'enunciat designa el concepte de “esclafar, prémer (el raïm) posant-s’hi a sobre i movent reiteradament els peus” (*DIEC*). Aquesta idea de ‘esclafar, xafar’ és present en els significants que analitzem a continuació.

Trepitjar és d’origen no aclarit: podria venir d’una forma mossarabitzada *trapitx* ‘trull’ (< gr. bizanti TRAPĒTION, llat. TRAPETUS) amb influx de l’ant. *trepejar* ‘picar de peus’ (*DECat*); o bé tenir relació amb *pitjar*, a través d’un **entrepitjar* (Malkiel, ap. *DCVB*) (veg. l’àrea de *pitjar* no lluny de *trepitjar*). *Pitjar* és un der. de *pitja* ‘falca; trava’, del llat. vg. *PĒDEA ‘trava dels peus’, de PEDEM ‘peu’. *Pisar* prové del llat. vg. PINSARE (cl. PINSĒRE ‘batre, percutir’), que, amb la [z] elidida, va donar *piar*; var. *pilsar* (s. XIV), amb *l* potser per homonimització amb *calcigar*; der. *pisonar* 91, amb l’infix intensiu -on-. *Xafar/txafar* (var. *aixafar* 62) s’ha originat per la base onomatopeica *xaf-/txaf-*, i, amb inserció de l’infix intensiu -ig-, ha generat *xafigar* (pron. [tʃ]afigar) i, amb pròtesi vocàlica, *atxafigar* 181; té semblant gènesi *txapar* 180, amb les var. *txapicar* 189 i *txapigar* 183-185, a través dels infixos -ic- i -ig-, respectivament. *Follar* (cf. fr. *fouler*) deriva del llat. vg. FŪLLARE ‘pitjar, oprimir una tela’ → ‘pitjar diverses vegades’, der. de FŪLLO ‘batanador’; *fonyar* 40, 41, 49, 53, 83, 84, probablement és una var. de *follar*, per equivalència acústica

[ʎ] = [ɲ] i l’atracció de *fonyar*

(< llat. vg. *FŪNDIARE

‘furgar, remenar

a fons’).

Calcigar 85, 188 deriva del llat. vg. *CALCĪCARE, format sobre CALCE ‘taló, peu’. *Picar* és d’origen expressiu i onomatopeic, igual que PICUS ‘picot (ocell)’, pel colpejar reiterat sobre el tronc dels arbres (*picar raïms* 105, *picar la verma* 150); *pinxar* 128 podria ser resultat d’un encreuament de *picar* amb *punxar* (< oc. *ponchar*, Martines, 2011). *Esclafar* 70, 72-74 igualment té un origen onomatopeic (< SKLAFF-). *Potetjar* 75 és un der. de POTA (< romànic antic *PAUTA) amb el suf. freqüentatiu -etjar (< -ejar < -IDIARE); *patejar* 157 i *patetjar* 164, 169, 171 són una adaptació del cast. *patear*, der. de *pata* (< *PATA). Altres mots: *atapir* 124, var. de *atapeir*, des de “fer molt compacta una cosa pitjant les parts de què es compon” (*DCVB*), pot ser d’origen onomatopeic (< TAP-) o del fràncic *TAPPO (*DECat*). *Martxugar* 135, 136 sembla una adaptació del cast. *machucar* o procedir de l’arrel de *matx*, mot balear, potser der. d’un verb mossàrab **matxar* ‘esclafar’ (*DECat*). *Ballar els raïms* 127, des de ‘moure’s ràpidament’ (< llat. tardà BALLARE).

Si comparem les àrees d’aquest mapa amb les del *PALDC*, I, mapa 59, notem la gran extensió de *trepitjar* (*el raïm*) en substitució de *xafar*, del segon; una isoglossa més àmplia de *pisar*; la presència compacta de *pilsar* en ross. i la quasi testimonial de *calcigar*, que era freqüent a l’edat mitjana.

Són mots normatius *trepitjar*, específic, i *calcigar*, *pisar*, *xafar/aixafar*, no específics, des del *DG_I*, 1932.

